

André Moerman over schuldhulpverlening:

'De overheid verergerde de schuldenprobleem'

Meer dan 1.125.000 huishoudens in Nederland, ofwel één op de zes gezinnen, hebben problematische schulden of lopen het risico om in de schuldenproblemen te raken. Drie jaar geleden lag dit aantal nog onder een miljoen. Dat blijkt uit het recente onderzoek 'Huishoudens in de rode cijfers 2012' van het Ministerie van Sociale Zaken. Zorgwekkende cijfers, die aantonen dat schuldhulpverlening, en vooral schuldpreventie, harder nodig zijn dan ooit tevoren. Welke factoren belemmeren een effectieve aanpak? En wat moet er anders? André Moerman, co-auteur van het onderzoeksrapport *Paritas Passé* (2012), geeft zijn visie.

De schuldenproblematiek lijkt eerder groter dan kleiner te worden. Is het bij de schuldhulpverlening dweilen met de kraan open?

'Als je puur naar de cijfers kijkt, zijn er inderdaad steeds meer Nederlanders die financieel in de problemen zitten. Tegelijk zien we dat in de schuldhulpverlening de afgelopen jaren concrete stappen zijn gezet die wel degelijk effect sorteren. Zo is de werkwijze bij gemeenten veranderd. In het recente verleden kwamen mensen met schulden vrij snel in een schuldregeling terecht, met een grote kans op uitval of recidive. Tegenwoordig leggen gemeenten de lat hoger en wordt er veel meer gestuurd op gedragsverandering van de schuldenaar en begeleiding daarbij. In Arnhem bijvoorbeeld is het beleid gericht op activerende schulddienstverlening. Kern van de aanpak vormt de schulddienstverleningsladder, die bestaat uit zeven stappen. Pas als al deze zeven treden zijn doorlopen en de cliënt daadwerkelijk z'n gedrag heeft veranderd en zelfstandig z'n financiën kan regelen, komt een schuldregeling in beeld.'

Toch blijft het aantal huishoudens met een problematische schuldsituatie groeien. Waar gaat het mis?

'Eén van de belangrijkste oorzaken is de wijze waarop de overheid schulden int. In de afgelopen jaren heeft zij zich in het kader van de beslagwetgeving nieuwe bijzondere bevoegdheden toegekend. Zo mogen de belastingdienst, waterschappen en gemeenten vorderingen direct van iemands bankrekening incasseren, de zogeheten overheidsvordering. Dit vindt vrijwel volledig geautomatiseerd plaats, zonder rekening te houden met de vaste lasten die moe-

ten worden betaald. Qua werkwijze lijkt het op een 'automatische incasso', maar dan zonder toestemming van de rekeninghouder en zonder recht op terugboeking. Verder heeft het College van Zorgverzekeringen (CVZ) op grond van de wanbetalersregeling zorgverzekering de wettelijke bevoegdheid om bij een premieachterstand van zes maanden een veel hogere bestuursrechtelijke premie, op dit moment € 160,12 per maand, rechtstreeks van het inkomen te laten inhouden (bronheffing). En sinds 2006 mogen verhuurders, zorgverzekeraars en kinderopvanginstellingen beslag laten leggen op huur-, zorg- en kinderopvangtoeslag. Kortom, als er al inkomen is, wordt de bankrekening door de overheid als preferente crediteur leeggehaald. Daarna proberen dan ook nog de 'gewone' crediteuren hun geld te innen. In de praktijk leidt dit ertoe dat mensen die om wat voor reden dan ook niet voor een schuldregeling in aanmerking komen nóg dieper in de financiële problemen raken en niet meer in staat zijn om hun vaste lasten en dagelijkse boodschappen te betalen. Hierdoor ontstaat een neerwaartse spiraal en zijn nieuwe schulden vaak onvermijdelijk.'

Maar bij beslaglegging op inkomen geldt toch de beslagvrije voet?

'Dat klopt, de hoofdregel is dat de schuldenaar in principe 90% van de bijstandsnorm moet overhouden om in elk geval in zijn levensonderhoud te kunnen voorzien. Hierbij spelen echter twee problemen. Ten eerste geldt voor bankbeslag, zoals bij de overheidsvordering, geen beslagvrije voet of beslagverboden. In de tweede plaats beschikken gerechtsdeurwaarders door de ingewikkelde beslagwetgeving vaak maar over een deel van de benodigde informatie

rt atiek'

Over Paritas Passé

In maart 2012 verscheen het onderzoek *Paritas Passé, debiteuren en crediteuren in de knel door ongelijke incassobevoegdheden*. Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoekers van de Hogeschool Utrecht en de Landelijke Organisatie Sociaal Raadslieden (MOgroep) in opdracht van de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG). Het onderzoek beschrijft hoe crediteuren dankzij allerlei bijzondere bevoegdheden elkaar opzij duwen, tot het uiterste gaan bij de toepassing van bevoegdheden en debiteuren steeds vaak door beslag onder het bestaansminimum terecht komen.

bijzondere incassobevoegdheden nauwelijks aangepast. Bovendien zullen de benodigde wetwijzigingen veel tijd in beslag gaan nemen. Schuldenaren hebben de komende jaren nog niet de zekerheid dat in ieder geval huis, haard, brood en zorg zijn veiliggesteld. Het is goed dat de Nationale Ombudsman Alex Brenninkmeijer met zijn net verschenen rapport *'Met voeten getreden – schendingen van de beslagvrije voet door gerechtsdeurwaarders'* de druk op de ketel houdt. We moeten dit vanuit verschillende kanten blijven doen om ervoor te zorgen dat de huidige regels zo goed mogelijk worden toegepast en dat met de nieuwe wetgeving tempo wordt gemaakt.'

Wat is er nog meer nodig om de schuldenproblematiek effectief terug te dringen?

Naast de aandacht voor mensen met problematische schulden moet er veel meer geïnvesteerd worden in preventie. Vrijwel iedere problematische schuldsituatie is ooit begonnen met een kleine schuld. Bij beginnende schulden is vaak slechts een beperkte inzet nodig om mensen te helpen. Het is dan ook zeer onbegrijpelijk dat het Landelijk Informatiesysteem Schulden (LIS) vanwege privacyredenen definitief van de baan is. Terwijl zo'n systeem juist van grote toegevoegde waarde kan zijn voor de aanpak en vroegsignalering van problematische schulden. Los van deze aspecten is het belangrijk dat we nog meer dan we nu al doen de focus richten op schuldpreventie, door consumenten bewust te maken van consumptiegedrag en praktische instrumenten aan te reiken voor budgetplanning. En daar kunnen we niet jong genoeg mee beginnen!

om de beslagvrije voet correct uit te rekenen en weet de ene deurwaarder niet dat de andere deurwaarder ook, maar dan op een ander inkomensbestanddeel, beslag heeft gelegd. Hierdoor belanden veel schuldenaren toch onder het bestaansminimum, met alle gevolgen van dien. In het onderzoek *Paritas Passé*, dat ik in 2012 in opdracht van de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG) samen met Nadja Jungmann, Erica Schruer en Ineke van den Berg heb uitgevoerd, hebben wij dit knelpunt al gesignaleerd. Daarbij hebben we onder andere gepleit voor het inrichten van een landelijk beslagregister, modernisering van de beslagverboden bij beslag op inboedel, vereenvoudiging van de beslagvrije voet en de beperking van het aantal bijzondere incassobevoegdheden. Het beslagregister is inmiddels in ontwikkeling, de beslagverboden zullen worden gemoderniseerd en er wordt nagedacht over vereenvoudiging van de beslagvrije voet. Helaas worden de

Wie is André Moerman?

André Moerman (1966) is voorzitter van de signaleringscommissie van de Landelijke Organisatie Sociaal Raadslieden. Als manager sociaal raadslieden en schuldhulpverlening bij Rijnstad Arnhem is hij verantwoordelijk voor de dagelijkse aansturing van medewerkers die onder andere hulpverlening bieden aan mensen met schulden. Via zijn website www.schuldinfo.nl stelt André Moerman gratis juridische informatie beschikbaar. Als docent verzorgt hij in-company scholing over de juridische aspecten van hulpverlening bij schulden. Ook publiceert hij over executie en beslag en aanverwante onderwerpen.

